

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új fenntartható gazdasági modellek
(feltáró vélemény)
(2018/C 081/08)

Előadó: **Anne CHASSAGNETTE**

Társelőadó: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2017.2.7.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes:	„Új fenntartható gazdasági modellek” albizottság
Elfogadás az albizottságban:	2017.9.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2017.10.18.
Plenáris ülés száma:	529.
A szavazás eredménye	187/3/4
(mellette/ellene/tartózkodott):	

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európát érintő gazdasági, társadalmi és környezeti kihívások számának növekedése kérdéssé teszi a „kitermelni – gyártani – birtokolni – eldobni” sémán alapuló gazdasági modellt.

1.2. Egy hibrid gazdaság van megjelenőben, amelyben a hagyományos piaci felépítésnek rengeteg új modellel kell felvennie a versenyt, amelyek átalakítják a gyártók, a fogalmazók és a fogyasztók közötti viszonyrendszert.

1.3. Egyes új modellek, például a funkcionális gazdaság, a megosztáson alapuló gazdaság vagy a felelős finanszírozás a gazdasági jövedelmezőségen túlmenően az emberek és a bolygó számára döntő jelentőségű és a fenntartható fejlődés szempontjából kulcsfontosságú egyéb kihívásoknak igyekeznek – vagy szeretnének – megfelelni, például:

- a társadalmi igazságosságnak,
- a participatív kormányzásnak,
- az erőforrások és a természeti tőke megőrzésének.

1.4. Az Európai Unió (EU) ezen innovátorok támogatása révén olyan innovatív gazdasági modellek vezérévé válhat, amelyek elválaszthatatlanul összekapcsolják egymással a gazdasági jólét, a jó minőségű szociális védelem és a környezeti fenntarthatóság fogalmát, és amelyek egy „európai védjegy” meghatározását adják. Az EU-nak tehát nagyratörőnek kell lennie ezzel a kérdéssel kapcsolatban.

1.5. Ennek megvalósításához ez a vélemény az alábbi **10 ajánlást** fogalmazza meg:

1.5.1. **Egy, az új fenntartható gazdasággal foglalkozó állandó struktúra létrehozásával biztosítani kell az EU-ban a fenntartható gazdasággal kapcsolatban folyó munkák jobb összehangolását.** Az új struktúra számára biztosítani kell az értékeléshez és a kommunikációhoz szükséges eszközöket, hogy figyelemmel tudja kísérni a fenntarthatósági potenciállal rendelkező új gazdasági modellek fejlődését és az ebben a véleményben megfogalmazott ajánlások végrehajtását. Egy ilyen struktúra európai szinten elősegítené a különböző érdekelt felek közötti párbeszédet. Az EGSZB azzal tudna hozzájárulni ehhez az erőfeszítéshez, hogy az új gazdasággal foglalkozó megfigyelőközpontot hoz létre az EGSZB-n belül, ahogyan ezt már több véleményben javasolta.

1.5.2. Az uniós hatóságoknak támogatniuk kell a kutatást, különösen a felelős kutatást és innovációt⁽¹⁾ az alábbiak érdekében:

- az új gazdasági modellek fenntarthatóságra gyakorolt tényleges hatásainak jobb megértése a teljes életciklus alatt, és az új modellek fejlődését gátló tényezőkkel kapcsolatos kutatás folytatása,
- mutatók kidolgozása az új gazdasági modellek fejlődésének nyomon követése és ismertségének javítása érdekében.

1.5.3. Gondoskodni kell arról, hogy az új modellek valóban megfeleljenek a fenntarthatósági kritériumoknak. Az új fenntartható gazdaság koncepciói mögé bújva egyes szereplők olyan modelleket fejlesztenek ki, amelyek nem feltétlenül fenntarthatóak minden szempontból. Az Európai Bizottságnak nemcsak a lehetőségekre, hanem a lehetséges veszélyekre és vadhajtásokra is figyelemmel kell lennie egyes új gazdasági modellek vonatkozásában, különös tekintettel a szociális kérdésekre, a munkaügyi szabályozásra és a tisztességtelen adóversenyre.

1.5.4. Az EU-nak ösztönöznie és támogatnia kell az oktatást, a képzést és a tájékoztatást annak érdekében, hogy minden szereplő jobban megismerje az új fenntartható gazdasági modelleket és a fenntartható finanszírozás szerepét. Ennek keretében egyrészt a fenntarthatósággal kapcsolatos kihívások és a gazdasági jövedelmezőség ösztöregyztethetőségét, másrészt a köztük lévő esetleges feszültségeket és kompromisszumokat kell kiemelni.

1.5.5. Az Európai Bizottságnak elemeznie kellene és ki kellene egészítenie (de nem szabadna helyettesítenie) azokat a magánkezdeményezéseket, amelyek célja a bevált gyakorlatok és tapasztalatok innovátorok közötti cseréje hálózatokon, internetes platformokon, konferenciákon stb. keresztül. Az EGSZB már támogat ilyen kezdeményezéseket, mivel az Európai Bizottsággal közösen működtet egy, a körforgásos gazdasággal foglalkozó új platformot.

1.5.6. Az uniós hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy azok, akik valóban fenntartható, új gazdasági modelleket alkalmaznak, a fejlesztés kezdeti és későbbi szakaszaiban is hozzáférjenek a finanszírozáshoz. Eszközökre és fogalom meghatározásokra van szükség ahhoz, hogy kiváltságos hozzáférést biztosítsunk számukra az állami finanszírozási mechanizmusokhoz és/vagy elősegítsük a társadalmi szempontból felelős befektetők általi finanszírozásukat.

1.5.7. Az Európai Bizottság egy köz-magán társulások felé nyitott, fenntartható modellekre irányuló innovációfinanszírozási alap révén segíthetné elő az új modellekkel való kísérletezést. Ennek megvalósítása érdekében az EGSZB olyan kísérleti projektek bevezetését javasolja, amelyek képesek közös értéket létrehozni és integrálni az új gazdaság hálózatait.

1.5.8. Az uniós hatóságoknak be kell vonniuk a már meglévő ágazati uniós politikákba a szóban forgó új gazdasági modelleket alkalmazó szereplőket, hogy láthatóbbakká váljanak, és hogy e modellek bevezetését elősegítő multiplikátorhatást lehessen elérni. Ezért a most készülő mobilitási csomagban érdemes lehet támogatni a telekocsirendszerek vagy a megosztott gépkocsihasználat új modelljeit a tömegközlekedési kínálat kiegészítésére.

1.5.9. Az EU-nak összességében olyan politikai, adóügyi és szabályozási keretrendszert kell létrehoznia, amely lehetővé teszi ezen új fenntartható modellek nagy léptékben történő bevezetésének támogatását, továbbá:

- politikai szinten elő kell mozdítania a kérdéskört és olyan világos jövőképet kell kidolgoznia, amely társadalmi és gazdasági modellje modernizálásának sarokköveként tekint a fenntarthatóságra,
- ösztönöznie kell a társadalmi-környezeti externáliák gazdasági gondolkodásmódba történő beépítését és a tagállami adópolitikák környezetvédelmi adóztatás irányába történő elmozdítását. Amíg ezeket az externáliákat nem építik be az árakba, továbbra is a lineáris gazdaság termékei és szolgáltatásai fogják uralni gazdaságunkat,
- a fenntartható fogyasztást és termelést előmozdító szabályozási keretet kell kialakítania, növelve mind a már meglévő, mind pedig az újonnan megjelenő ágazatok átláthatóságát és felelősségét annak érdekében, hogy a társadalmi és környezeti hatásokat a teljes értékláncban figyelembe vegyék.

1.5.10. Újra kell gondolni a pénzügyi szektor működési módját, hogy azt fenntarthatóvá lehessen tenni, és módosítani kell a kockázat fogalom meghatározását, hogy az mikro- és makroszinten figyelembe vegye a hosszú távú, a környezetvédelmi, a társadalmi és a kormányzási kihívásokat. A pénzügyi értéklánc minden szereplőjének (fogyasztóknak, bankoknak, befektetőknek, szabályozóknak, kormányoknak) részt kell vennie ebben az átdolgozásban. Ez lehetővé tenné, hogy a befektetés és a hitelezés terén elért eredmények jobban összhangba kerüljenek a felelős fogyasztók

⁽¹⁾ Például a 2021–2027-es időszakra vonatkozó kilencedik keretprogram (FP9) keretében.

elvárásaival. Az EGSZB egy olyan platform (hub) létrehozását javasolja, amely objektív információt nyújtva segít eligazodni a fogyasztóknak ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban.

2. Általános megjegyzések: az új fenntartható gazdasági modelleket kínáló európai innovátorok támogatásának szükségessége

2.1. **Gazdasági modellünk fenntarthatósága** – azaz arra való képessége, hogy úgy feleljen meg a jelenlegi generációk igényeinek, hogy közben nem veszélyezteti az eljövendő nemzedékek saját szükségleteinek kielégítésére való képességét – egyre inkább vitatott kérdés ⁽²⁾.

2.2. Gazdasági szinten az egyes országokban tartósan fennálló tömeges munkanélküliség jól tükrözi, hogy egyes népességcsoportok nehezen tudnak bejutni a gyorsan változó munkaerőpiacra. A vásárlóerő csökkenése és egyes fejlett országok gyenge növekedése kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy milyen célokat kellene követnie a gazdasági modellünknek.

2.3. **Társadalmi szinten** az egyenlőtlenségek fokozódása felveti az erőforrások (gazdasági és természeti erőforrások) igazságos elosztásának és megosztásának kérdését. Az, hogy a társadalom egy része nem részesül a növekedés előnyeiből, szükségessé teszi **irányítási módjaink** felülvizsgálatát egy **inkluzívabb és részvételen alapuló gazdasági modell** bevezetése érdekében.

2.4. **A környezetvédelem szintjén** az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó kockázatok kérdésessé teszik a nagyobb széndioxid-kibocsátású energiától való függőségünket. Termelési és fogyasztási rendszereink linearitása a természeti erőforrások túlzott kiaknázásához és a biológiai sokféleség csökkenéséhez vezet. A gazdasági tevékenységünk által okozott szennyezés hatással van a környezetre és a polgárok jólétére.

2.5. Ebben az összefüggésben a jelenlegi gazdasági modellnek kihívója akadt a számos „új gazdasági modellt” alkalmazó innovátor megjelenésével.

2.5.1. Ezek az új technológiákra és különösen a digitális technológiára építő új modellek megváltoztatják a gyártók, a forgalmazók és a fogyasztók – akik olykor „termelő-fogyasztókká” válnak – közötti viszonyrendszert. Azzal, hogy rugalmasabb és megosztáson alapuló foglalkoztatási formákat kínálnak, felborítanak egyes hagyományos fogalmakat, mint például a munkavállalók fogalmát. Noha ezek a modellek „újakká” minősülnek, valójában régi gyakorlatok megújulását is jelenthetik.

2.5.2. Ez a vélemény mindazokra az új gazdasági modellekre irányul, amelyek a gazdasági jövedelmezőségre való törekvéssel túlmenően igyekeznek – **vagy szeretnének** – megfelelni a fenntartható fejlődés egyéb központi kihívásainak is, melyek a következők:

- **a társadalmi igazságosság** (az emberi méltóság tiszteletben tartása, a javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés kiszélesítése, az erőforrások igazságos elosztása, tisztességes árak, szolidaritás),
- **participatív kormányzás** (a munkavállalók és a fogyasztók fokozottabb részvétele a vállalkozás működésében és stratégiai irányításában, a tényleges lakossági szükségletekhez és az adott térség körülményeihez jobban kapcsolódó termelési és fogyasztási mód),
- **az erőforrások és a természeti tőke megőrzése** (a gazdasági jólét és az erőforrások felhasználásának szétválasztása, a negatív környezeti externáliák beépítése).

2.5.3. A feltehetően fenntarthatóbb **új gazdasági modelleket** kínáló innovatív vállalkozók **sokféle koncepció** mögött sorakoznak fel, mint a körforgásos gazdaság, a funkcionális gazdaság, a megosztáson alapuló gazdaság, a közjavakon alapuló gazdaság, a felelős finanszírozás. A már strukturált vállalkozói ökoszisztémát, a szociális gazdaságot gyarapítják, amely a kormányzás, valamint a társadalmi és ökológiai hasznosság kihívásait állítja a tevékenysége középpontjába. A szociális gazdaság nem tekinthető „új fenntartható” gazdasági modellnek, az innovátorok hatására azonban szintén megújuláson megy keresztül. **Bár ezek az új modellek nem mindig követnek azonos célokat** (egyesek a környezetvédelmi szempontokra, míg mások a társadalmi szempontokra összpontosítanak), **többféle érték megteremtésére törekszenek** (gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi), **ezért nem szabad ömlesztve kezelni őket**.

2.6. Az Uniónak **meg kell ragadnia azt a lehetőséget, hogy egy fenntartható gazdasági modell vezérévé váljon. Új alapokra kell helyezni az európai gazdasági modellt**, hogy figyelembe vegye a hosszú távú kihívásokat, és egymástól elválaszthatatlanná tegye a gazdasági jólét és a fenntarthatóság fogalmát.

⁽²⁾ SC/047: „Átállás egy fenntarthatóbb európai jövőre – stratégia 2050-ig” (folyamatban) (lásd e Hivatalos Lap 44. oldalát).

2.6.1. **Európában a fogyasztók egyre tájékozottabbak a fogyasztásuk társadalmi és környezeti hatásaival kapcsolatban. A „termelő-fogyasztó” alakjának megjelenése** – különösen a megújuló energiák terén – hozzájárul az értékláncon belüli és a gyártók, forgalmazók és fogyasztók közötti új viszonyrendszerek alakításához. **Ez a gazdasági szereplők körén belül is igaz. A pénzügyi szektorban például bővül a kockázat fogalma és nem pénzügyi kritériumoknak is teret nyit, többek között az eszközök értékelése esetében.** Egyes vagyongazdálkodók ezért olyan dinamikát próbálnak elindítani, amellyel ösztönzik a vállalatokat, hogy – jogszabályi kötelezettségeiken túlmenően – meghatározzanak bizonyos, társadalmi és környezeti felelősségvállalással kapcsolatos elemeket. Ezt a jelenleg még kezdetleges dinamikát tényleges felelősségvállalásra építve kell folytatni és megerősíteni ⁽³⁾. A fenntartható finanszírozás fejlesztése a legjobb módja annak, hogy az európai pénzügyi rendszert a rövid távú stabilitás logikájáról a hosszú távú hatás logikájára állítsuk át.

2.6.2. Európa számára számos előnnyel járhat, ha ezen új gazdaság vezérévé válik.

2.6.3. **Ezen új modelleken keresztül az EU konkrét problémákra találhat megoldásokat.** A gépkocsimegosztás a közlekedési módjaink megváltoztatása révén elősegítheti az inkluzívabb és környezetkímélőbb mobilitást. A hátrányos helyzetű személyek beilleszkedésére irányuló vállalkozási modellek hozzájárulnak ahhoz, hogy a népesség egy része számára hozzáférhetőbbé váljon a munkaerőpiac.

2.6.4. **Az EU számára a gazdasági modell fenntarthatósága megkülönböztető jeggyé is válhat, amely lehetővé teszi egy európai „védjegy” bevezetését.**

2.6.5. **Az EU-nak megvannak az eszközei ahhoz, hogy ezeken a területeken „Európa-bajnokokat” neveljen ki.** Bizonyos vállalkozások számára a gazdasági jövedelmezőség és a fenntarthatósági kritériumok saját modelljükön belüli ötvözése tényleges versenyelőnyre válik – vagy vált már mostanra – az újabb piacok meghódítása tekintetében.

2.6.6. **Azzal, hogy a fenntarthatóság fogalmát helyezi a gazdasága modernizálására irányuló projekt és politikai napirendje középpontjába,** az EU a brexit által kiváltott sokk után ismét egy összefogást erősítő projekt köré mozgósíthatja a tagállamokat és újból az embert állíthatja az európai projekt középpontjába.

3. **Noha a fenntarthatóság ígéretével kecsegtető új modellek megjelenése valódi lehetőséget jelent az EU számára, ezt a „burjánzást” alaposan meg kell érteni és meg kell vizsgálni annak érdekében, hogy azonosítani és ösztönözni lehessen az e változás előidézésére képes szereplőket.**

3.1. A funkcionális gazdaságban például az áruértékesítés fogalmának helyébe az áru használatának értékesítése lép. Az egyéni fogyasztó már nem egy gépjárművet vásárol, hanem mobilitási szolgáltatást vesz egy szolgáltatón keresztül. A tulajdonlásról a használatra való áttérés a fenntarthatóság szempontjából elvben az alábbiakat teszi lehetővé: a beszállítókat a termékek karbantartásának optimalizálására, azok élettartamának meghosszabbítására, vagy akár azok környezettudatos tervezésére és újrahasznosítására ösztönzi; több fogyasztó osztozhat egy áru használatán és ezáltal fokozható a már előállított és olykor kihasználatlan termékek használata; az ilyen áruk esetében a tulajdonlási árnál alacsonyabb hozzáférési ár kínálható.

3.2. **A megosztáson alapuló gazdaság** olyan fogalom, amelynek definíciója még nem rögzült ⁽⁴⁾. Általában az olyan digitális platformokat fejlesztő vállalkozókra vonatkozik, amelyek magánszemélyek árukat és szolgáltatásokat cserélhetnek: telekocsi, eszközbérlés, használtcikk-vásárlás, hitelezés, adományozás stb. Ez a fogalommeghatározás azonban igen vitatott: vannak, akik ide sorolják a magánszemélyek közötti, nem digitális platformokon alapuló árucsererendszereket is, mások ide értik azokat a vállalkozásokat, amelyek továbbra is a tulajdonukban maradó árukat kölcsönöznek, megint mások pedig kizárják e fogalom köréből minden olyan kezdeményezést, amelyet profitorientált vállalatok indítanak el.

3.3. **A körforgásos gazdaság** pedig a lineáris modellel szemben alakult ki ⁽⁵⁾. Olyan „pozitív értékurkok” létrehozásán alapul, amelyek az „élettartamának” végére ért terméket vagy anyagot visszahelyezik a gyártási hurokba. Az ideális körforgásos modellben az árukat környezettudatosan tervezik, megújuló vagy újrafeldolgozott erőforrások vagy más ágazatokban keletkező hulladék felhasználásával gyártják, újrahasználgják, javítják, „feljavítják”, végül újrafeldolgozzák. A körforgásos gazdaság előnye a kockázatok mérséklődése, a költségek csökkenése, a hozzáadott érték, a fogyasztók hűsége és a munkavállalók motiváltsága.

3.4. **Az úgynevezett fenntartható új gazdasági modellek nem csupán a fent említett három fogalom mögé csoportosulnak.** Ezek azonban lehetővé teszik az új gazdasági modellek leírására használt **egyes fogalmak tisztázatlanságának** kiemelését, csakúgy, mint a megosztáson alapuló gazdaság vagy az azzal rokon közösségi gazdaság fogalmának körvonalazásáról folytatott viták. Egyes fogalmak fedhetik is egymást, mivel a funkcionális gazdaság és a megosztáson alapuló gazdaság a körforgásos gazdaság láncszemének tekinthető.

⁽³⁾ E témával kapcsolatban lásd: HL C 21., 2011.1.21., 33. o., amely részletesen taglalja a „társadalmilag felelős pénzügyi termékek” fejlődését.

⁽⁴⁾ HL C 303., 2016.8.19., 36. o.

⁽⁵⁾ HL C 264., 2016.7.20., 98. o.

3.5. Hangsúlyozni kell továbbá, hogy **az új gazdasági modelleket kialakító vállalkozások sokfélék**: a megújuláson keresztülmenő nagyvállalatok mellett vannak köztük exponenciális növekedésre törekvő induló innovatív vállalkozások, szociális vállalkozások, amelyek a szociális gazdaság részét is képezhetik, valamint jótékonyági szervezetek és állampolgári kezdeményezések.

3.6. Ezenfelül, bár egyes vállalkozók egyszerre törekszenek arra, hogy gazdaságilag életképesek legyenek és megfeleljenek a környezeti, társadalmi vagy felelős vállalatirányítási kihívásoknak, illetve a fenntarthatóságot helyezik a projektjük középpontjába és hatásukat is értékeli a további javítások érdekében, mások nem osztják ezt a fenntarthatósági „szándékot”. Ők mindenekelőtt a jövedelmezőséget tartják szem előtt, és úgy gondolják, hogy gazdasági modelljüknek pozitív külső hatásai vannak a társadalom többi részére nézve, ám azokat nem ellenőrzik és nem törekszenek azok javítására.

3.7. Ezek az új modellek nem szükségszerűen törekszenek arra, hogy minden szempontból fenntarthatóak legyenek. **A körforgásos gazdaságra épülő gazdasági modelleket kialakító vállalatok például jellemzően inkább a környezeti szempontokat állítják a középpontba, és az erőforrás-megtakarítást igyekeznek maximalizálni.** Márpedig ahhoz, hogy a rendszer társadalmi szempontból is fenntartható legyen, arra van szükség, hogy a körforgásos lehetőség továbbra is megfizethető és elérhető legyen a fogyasztó számára. Emellett, bár a létrehozott termelési hurkok lehetnek helyi jellegűek – és ezáltal előnyben részesíthetik a helyi erőforrásokat és foglalkoztatást –, nem kizárt, hogy a felhasznált erőforrásokat, például az újrafeldolgozott anyagokat nagy távolságokon át szállítják. **Ezzel szemben a megosztáson alapuló gazdaságnak lehet elsődleges célja egy adott áru hozzáférhetőségének kiszélesítése, anélkül, hogy környezetvédelmi kívánalmakat követne.**

3.8. **Feltétlenül szem előtt kell tartani azonban, hogy az új, úgynevezett fenntartható gazdasági modellek tényleges hatásai tekintetében óvatosságra van szükség.** Így a megosztáson alapuló gazdasággal kapcsolatos platformok környezeti haszna továbbra is vitatott. Az, hogy milyen az ökológiai mérlege azon platformoknak, amelyek lehetővé teszik magánszemélyek számára, hogy mások áruhoz hozzáférjenek, ahelyett, hogy ők maguk új árut vásárolnának, gyakran bonyolultabb kérdés, mint amilyennek tűnik⁽⁶⁾. Nagy távolság esetén például a telekocsirendszer gyakran inkább a vasúttal van közvetlen versenyben, mint a saját gépkocsi használatával. Másrészt vannak, akik nem azért vásárolnak meg árukat más magánszemélyektől, hogy kevesebb új terméket vásároljanak, hanem hogy többet fogyasszanak. Általánosságban **a tulajdonlásról a használatra való áttérés nem elegendő annak szavatolásához, hogy kisebb legyen a fogyasztás ökológiai lábnyoma, és csökkenjenek a fogyasztók költségei.** Így például azok a vállalkozások, amelyek értékesítés helyett bérbeadásra kínálnak okostelefonokat, jellemzően gyorsabban javasolják felhasználóiknak a termékek cseréjét, és nem feltétlenül alkalmaznak rendszert az újrafeldolgozáshoz vagy az újrahaználatához.

3.9. Végezetül meg kell említeni, hogy a megosztáson alapuló gazdaság fontos kérdéseket vet fel a monopolizáció, az adatvédelem, a munkajog, az ügyletek adóztatása, valamint a hagyományos gazdasági modellekkal való verseny tekintetében, mint ahogy viták övezik a magánszemélyek közötti szálláshely-szolgáltatásra irányuló platformokat.

3.10. **Miközben a hatóságoknak támogatniuk kell az említett koncepciók alapján újító vállalkozókat, kritikus szemmel kell figyelniük szándékaikat és tényleges hatásait,** szem előtt tartva a vállalkozások sokféleségét és az általuk alkalmazott fogalmak tisztázatlanságát.

4. **A vélemény ezen utolsó része azon „motorok” listáját tartalmazza, amelyek segítségével az EU ösztönözheti a szóban forgó új modellek bevezetését és fenntarthatóságát.**

4.1. Először is az ezen új gazdasági modellek támogatására európai szinten már elindított kezdeményezéseket kell számba venni. **Ez a kérdés valójában már a tagállamokban és uniós szinten is felkeltette a döntéshozók figyelmét.** Utóbbiak kezdik figyelemmel kísérni fejlődésüket, kérdéseket tesznek fel ezen új modellek fenntartható fejlődéshez való tényleges hozzájárulásával kapcsolatban, és gondolkodni kezdenek olyan közpolitikai eszközökön, amelyek lehetővé tennék a legnagyobb hatással járó modellek támogatását.

4.1.1. **Az Európai Bizottság** számos kezdeményezésen dolgozik az intelligens, innovatív és fenntartható iparról szóló közleménye kapcsán, mely átfogó stratégia elfogadását tervezi az ipari versenyképességgel kapcsolatban, összefogva valamennyi érdekelt fél aktív szerepvállalását és felelőssé téve az egyéneket:

- a körforgásos gazdasággal kapcsolatos intézkedéscsomag⁽⁷⁾ javaslatokat foglal magában a hulladékokról szóló jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozóan, valamint részletes cselekvési tervet tartalmaz a körforgásos gazdaságra irányulóan, 2018-ig előírt intézkedésekkel,
- a körforgásos gazdaság európai érdekelt feleinek platformja elősegíti a bevált gyakorlatok érdekelt felek közötti cseréjét és ismertségét, valamint a hálózatépítést,

⁽⁶⁾ Institut du développement durable et des relations internationales (IDDRI, A fenntartható fejlődés és a nemzetközi kapcsolatok intézete): „Économie du partage, enjeux et opportunités pour la transition écologique” (Megosztáson alapuló gazdaság – az ökológiai átmenet kihívásai és lehetőségei).

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

- európai menetrend foglalkozik a közösségi gazdaság⁽⁸⁾ és az online platformok⁽⁹⁾ szabályozásával,
- tanulmányok készülnek a megosztáson alapuló gazdaság fenntarthatóságáról, illetve az ipari ökológiáról,
- a közbeszerzések keretében a pályázatokra vonatkozó önkéntes iránymutatásokat dolgoznak ki,
- a fenntartható finanszírozással foglalkozó magas szintű szakértői csoport 2017-ben ajánlásokat dolgoz ki arra irányulóan, hogy a fenntartható finanszírozás világosan beépüljön az EU stratégiájába és a tőkepiaci unióba.

4.1.2. **Az EGSZB már több véleményt elfogadott a funkcionális gazdaságra⁽¹⁰⁾, a megosztáson alapuló gazdaságra és az azzal rokon közösségi gazdaságra⁽¹¹⁾, a körforgásos gazdaságra⁽¹²⁾, az innovációra mint új tevékenységi modellekre⁽¹³⁾, valamint a közjavakon alapuló gazdaságra⁽¹⁴⁾ vonatkozóan.** Ezek a vélemények az alábbiakat emelik ki:

- a szóban forgó új modellek fenntarthatósági potenciálja, és a tényleges hatásai alaposabb elemzésének fontossága,
- a ténylegesen területi, szövetkezeti, ökológiai és szociális modelleket alkalmazó vállalatok előtérbe helyezésének szükségessége.

4.2. **Ezek a vélemények javaslatokat tesznek arra, hogy milyen intézkedéseket kell meghozniuk a hatóságoknak az új és egyszerűen fenntartható gazdasági modelleket alkalmazó vállalkozások fejlődésének támogatása érdekében. Az alábbi listában áttekintjük ezeket a cselekvési irányokat, kiegészítve őket azokkal a további elképzelésekkel, amelyek az e vélemény elkészítése során folytatott meghallgatások során merültek fel.**

4.2.1. Legelőször is **létre kell hozni egy**, a fenntarthatósági potenciállal rendelkező **új gazdasági modellekkel foglalkozó állandó struktúrát**, amelynek feladata az lesz, hogy figyelemmel kísérje ezek fejlődését és az ebben a véleményben megfogalmazott ajánlások végrehajtását. Ebben a struktúrába be kell vonni az európai intézményeket, köztük is elsősorban az Európai Bizottságot és az EGSZB-t, valamint az innovatív vállalkozások szövetségeit, a szakszervezeteket, egyesületeket és kutatókat.

4.2.2. Ezt követően **az európai hatóságoknak segíteniük kell e változások jobb megértését és jobb nyomon követését.**

4.2.2.1. Ennek érdekében az Európai Bizottság növelhetné hozzájárulását a kutatáshoz, különösen a felelős kutatáshoz a megjelenő **új gazdasági modellek tényleges társadalmi és környezeti hatásainak** és a fejlődésüket gátló tényezőknél **jobb megértése** érdekében. Ez a számos fogalmat övező bizonytalanság tisztázását is lehetővé tenné. Ezeket a munkákat a kutatási és innovációs folyamatban részt vevő összes érdekelt féllel együtt kellene elvégezni, hogy tapasztalataikra építeni lehessen.

4.2.2.2. Fontos, hogy európai szinten az Eurostat, a tagállamokban pedig saját statisztikai szerveik segítségével **mutatók és statisztikák kerüljenek kidolgozásra**, amelyek lehetővé teszik az új gazdasági modellek fejlődésének nyomon követését és **ismertségének javítását.**

4.2.2.3. **Az új gazdasági modellek fejlődése biztosításának egyik kulcsfontosságú motorja a különböző érdekelt felek oktatása és képzése az e modellekkel kapcsolatos ismereteik javítása és azok láthatóságának növelése érdekében.** Napjainkban az új fenntartható gazdasági modellek még csak az európai gazdaság egy csekély hányadát teszik ki. Sokszor állja útjukat a gondolkodásmód és a már jól bevezetett mechanizmusok, valamint az, hogy nem ismerik fel a jelentőségüket. Ezért célszerű lenne képzéseket kidolgozni:

- **a döntéshozók és a hatóságok számára**, hogy az új fenntartható gazdasági modelleket alkalmazó vállalkozásokat ösztönző pályázatokat dolgozzanak ki,

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final.

⁽¹⁰⁾ HL C 75., 2017.3.10., 1. o.

⁽¹¹⁾ HL C 75., 2017.3.10., 33. o.; HL C 303., 2016.8.19., 36. o.; HL C 177., 2014.6.11., 1. o.

⁽¹²⁾ HL C 264., 2016.7.20., 98. o. és HL C 230., 2015.7.14., 91. o.

⁽¹³⁾ HL C 303., 2016.8.19., 28. o.

⁽¹⁴⁾ HL C 13., 2016.1.15., 26. o.

- **az innovatív vállalkozások számára**, arra ösztönözve az inkubátorházakat, hogy a fenntarthatóság témájával kapcsolatban kínáljanak képzéseket, például a termékek újrafelhasználása terén,
- **minden vállalkozás és különösen a kkv-k számára**, hogy felkeltsék figyelmüket az innovatív és fenntartható gazdasági modellekre,
- **a fejlődésben/átalakulóban lévő ágazatok munkavállalói és alkalmazottai számára**, hogy segítséget kapjanak az új gazdasági modellek és a fenntarthatósági kihívások révén szükségessé vált kompetenciák megszerzéséhez,
- **a polgárok és a fogyasztók számára**, az új gazdasági modellekkel és termékekkel kapcsolatos figyelemfelkeltő program révén.

4.2.3. E modellek nyomon követésén és jobb megértésén túl más mozgatórugókat is be kell vetni:

4.2.3.1. **A bevált gyakorlatok és tapasztalatok** hálózatokon és internetes platformokon keresztül megvalósuló, **innovátorok – és kutatói közösségek – közötti cseréjének előmozdítása** elengedhetetlen lépés. Egyes új gazdasági modellekre vonatkozóan már elindítottak magánkezdeményezéseket. Az Európai Bizottságnak elemeznie kellene, hogyan lehetne ezeket támogatni és kiegészíteni, de nem helyettesíteni, és azokba hogyan lehet bekapcsolódni ezen innovációk jobb megértése és az innovátorokkal való eszmecsere érdekében. Más gazdasági modellek vonatkozásában – különösen emberi és pénzügyi erőforrások hiányában – alig jelennek meg ilyen kezdeményezések. Az Európai Bizottságnak nagyobb mértékben kellene támogatnia őket, és ezekben részt is kellene vennie.

4.2.3.2. E hálózatok egyik feladatának annak is kellene lennie, hogy **elősegítsék az innovátorok hozzáférését azokhoz az európai támogatási mechanizmusokhoz, amelyekre jogosultak**. Az új fenntartható gazdasági modelleket alkalmazó vállalkozások gyakran kkv-k, amelyek arra panaszkodnak, hogy nehezen érthető számukra a bonyolult uniós eljárások.

4.2.3.3. **A fenntartható gazdasági modellek esetében** az Európai Bizottság **az innovációt támogató pályázatok útján segítheti elő a finanszírozáshoz való hozzáférést**. Azt is biztosítania kellene, hogy a közbeszerzési szabályok ne képezzenek aránytalanul nagy akadályt az új fenntartható gazdasági modelleket alkalmazók számára, és eltérési mechanizmust kellene fontolóra vennie, hogy megvédje őket a számukra elviselhetetlen versenytől. Másrészt az innováció hagyományos magán vagy állami finanszírozói rosszul ismerik ezeket az új modelleket, ezért bizonytalanok azok támogatását illetően, és nem hasznosítják azok társadalmi és környezeti előnyeit. Az Európai Bizottságnak jobban meg kell vizsgálnia, milyen nehézségek tapasztalhatók az új fenntartható gazdasági modellek finanszírozáshoz jutása tekintetében, és ajánlásokat kell megfogalmaznia azok leküzdése érdekében. Új alternatív (virtuális, szociális) fizetőeszközök bevezetését is fontolóra vehetné, valamint azt is, hogy ezek milyen szerepet játszhatnak e modellek támogatásában.

4.2.3.4. **Ahhoz, hogy fejlődni tudjanak, az új fenntartható gazdasági modelleknek kísérletezniük kell**. Egyes esetekben – például a mobilitás vagy az ipari ökológia területén – ezeket a kísérleteket a hatóságokkal partnerségben kell elvégezni. Az Európai Bizottság egy köz-magán társulások felé nyitott, fenntartható modellekre irányuló innovációfinanszírozási alap révén ösztönözheti az új modellekkel való kísérletezést. Az Európai Bizottságnak különösen azt kellene biztosítania, hogy ezek a kísérletek a vidéki és városkörnyéki területeket is érintsék, ne csak a nagy városközpontokat.

4.2.3.5. A visszajelzett tapasztalatoknak lehetővé kell tenniük a **szabványosítással kapcsolatos új igények, illetve azon előírások és szabályozások** azonosítását, **amelyek gátolják egyes innovatív és fenntartható modellek megjelenését**. Ezeket az építőipari ágazatban az új termékek és szolgáltatások jóváhagyására alkalmazott eljárások mintájára összegegyeztethetővé kell tenni az innovációval. A szóban forgó új gazdasági modellek mögött álló vállalkozások nagy része kkv, amelyek nem mindig rendelkeznek a szükséges eszközökkel ahhoz, hogy megbirkózzanak a szabványokból adódó munkateherrel.

4.2.3.6. **Az új modellek ágazati uniós politikákba történő beépítése szintén fontos motorja a fejlődésük elősegítésének**. Ezért az áruk magánszemélyek közötti cseréjét lehetővé tévő új platformokat és a funkcionális gazdaság vállalkozásait a hulladékmegelőzésben részt vevő szereplőknek kell tekinteni, és támogatni kell őket a körforgásos gazdaságra irányuló uniós politikák keretében. Ez nem új ágazati kezdeményezések vagy szabályozások bevezetését jelenti, hanem azt, hogy ezeket az új gazdasági modelleket be kell építeni az új ipari stratégiába⁽¹⁵⁾ és a meglévő ágazati politikákba.

4.2.3.7. **Végül az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie bizonyos új gazdasági modellek lehetséges vadhajtasait, különös tekintettel a szociális kérdésekre, a munkaügyi szabályozásra és a tisztességtelen adóversenyre**. A közösségi gazdaságot illetően az Európai Uniónak folytatnia kell a nyomon követésre és az európai harmonizációra irányuló erőfeszítéseit.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. Általánosságban az új fenntartható gazdasági modellek csak akkor fognak fejlődni, ha a vállalkozások és a vállalkozók meg vannak győződve arról, hogy gazdaságilag lesz ennek értelme az Unióban 2030-ban vagy 2050-ben. Ezért **a fenntarthatóságot az EU átfogó célkitűzésének kell tekinteni. Az EU politikai, adóügyi és szabályozási keretrendszerének láthatóságot kell biztosítania, hogy tevékenységeikhez irányt mutasson a gazdasági szereplők, a hatóságok és a civil társadalom számára.** Ennek megvalósítása érdekében a vélemény az alábbi ajánlásokat teszi:

- **politikai szinten elő kell mozdítani a kérdéskört, olyan transzverzális kritériumnak tekintve a fenntarthatóságot, amely lehetővé teszi az európai gazdaság modernizálását.** Összhangba kell hozni az uniós politikákat a fenntarthatósági kritériumokkal, és ez utóbbiakat be kell építeni a jogszabályokba. Így minden új jogszabály szigorúbb fenntarthatósági tesztnel vethető alá. Politikai szinten az EU-nak erőteljes üzenetet kell kidolgoznia, amely megmutatja, hogy támogatja a fenntartható fejlődést és kiemeli vezető szerepét. Ehhez a fenntartható fejlődés célkitűzéseit új, 2030-ig terjedő európai stratégiába kell átültetni, el kell fogadni az uniós teljesítménymutatók és a GDP-n túllépő mutatók korlátozott listáját, és integrálni kell ezeket az európai szemeszter keretébe,
- **a társadalmi és környezeti externáliákat be kell építeni a gazdasági gondolkodásmódba, ösztönözve a tagállamokat a környezetvédelmi adóztatás jobb elsajátítására⁽¹⁶⁾ és a nem környezetbarát támogatások leállítására.** Európai szinten meg kell erősíteni a szén-dioxid-árjelzést, többek között a kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) megreformálásán vagy a CO₂-kibocsátás 60 %-át kitevő energetikai ágazatra vonatkozóan nemzeti szinten hozott kiegészítő intézkedéseken keresztül. Ez az integráció lehetővé tenné, hogy versenyképesebbé váljanak a fenntartható termékek és technológiák, amelyek célja az említett externáliák csökkentése, és amelyeket ezért olykor drágább előállítani,
- **a fenntartható fogyasztást és termelést előmozdító szabályozási keretet kell kialakítani** (a környezettudatos tervezéssel kapcsolatos előírások, a termékek élettartamának meghosszabbítása, energetikai címkék, a hulladékmegelőzéssel kapcsolatos célkitűzések, szennyezés elleni küzdelem, az épületek energiahatékonyásával kapcsolatos előírások stb.). Például a környezettudatos tervezéssel kapcsolatos meglévő jogszabályok ma még nem mennek elég messzire⁽¹⁷⁾. Az előírásokat a kkv-k különleges helyzetéhez kellene igazítani („kkv-teszt”).

4.2.4.1. **Végül újra kell gondolni a pénzügyi szektor működési módját, hogy azt fenntarthatóvá lehessen tenni, és egyértelműen figyelembe kell venni a környezeti és a társadalmi kihívásokat a befektetések megválasztásánál és a kockázat fogalmánál** a prudenciális és a szolvencia-előírások keretében. Ez a folyamat már elindult a társadalmilag felelős befektetők körében, valamint egyes nagyvállalatoknál, a stratégiai és operatív döntések meghozatalánál alkalmazott „integrált gondolkodásmód” koncepciójával⁽¹⁸⁾. Ez a gondolkodási folyamat a gyakorlatban a következőket is eredményezheti:

- a „rövid távú gondolkodás” visszaszorítása, például azzal, hogy a megtakarítókat nagyobb mértékben bevonják a tartós eszközök beszerzésébe,
- az egészséges verseny előmozdítása érdekében a nyílt forrású megoldások és szoftverek bevezetésének támogatása a pénzügyi ágazatban,
- a pénzügyi technológiai (FinTech) kritériumok és a fenntarthatósági kritériumok összehangolásának ösztönzése,
- a fenntarthatósági kihívásokról szóló jelentéstétel megerősítése (a környezeti értékelések/tanúsítványok támogatása) a pénzügyi vállalkozások és intézmények esetében (lásd a *Taskforce on Climate Disclosure* ezzel a témával kapcsolatos ajánlásait),
- fenntarthatósági kritériumok beépítése a vagyonkezelői kötelezettségbe,
- fenntarthatósági tesztek végzése a jövőbeli európai pénzügyi szabályozások esetében.

Kelt Brüsszelben, 2017. október 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ HL C 226., 2014.7.16., 1.o.

⁽¹⁷⁾ A környezettudatos tervezés munkaterve, 2016–2019.

⁽¹⁸⁾ A fenntartható finanszírozással foglalkozó magas szintű szakértői csoport munkái.